

Nr 164.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag för budgetåret 1949/50 till tekniska högskolan i Stockholm; given Stockholms slott den 11 mars 1949.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Josef Weijne.

Propositionens huvudsakliga innehåll:

I propositionen äskas anslag till avlöningar, omkostnader och materiel vid tekniska högskolan i Stockholm. Avlöningsanslaget föreslås höjt med 174 000 kronor, omkostnadsanslaget med 90 000 kronor och materielanslaget med 50 000 kronor.

Beträffande avlöningsanslaget märkes framförallt, att två nya professurer föreslås inrättade, nämligen en i fysik utöver den redan befintliga och en i flygplanstatik och flygplanbyggnad.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1949.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, finans- och handelsdepartementen anför härefter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 148, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1949/50 beräkna

a) till Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor;

b) till Tekniska högskolan i Stockholm: Omkostnader ett förslagsanslag av 700 000 kronor;

c) till Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m. ett reservationsanslag av 1 450 000 kronor.

Sedan dessa ärenden numera färdigberetts, anhåller jag att få ånyo anmäla desamma.

1. Förslagsanslaget till Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar.

Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 2 649 000 kronor. Beträffande personalförteckning och avlöningsstat hänvisas till statsliggaren sid. 554 ff.

Kollegienämnden vid högskolan har för nästa budgetår framlagt anslags-
äskanden som innebära en anslagshöjning med i runt tal 570 000 kronor.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna har inledningsvis anfört i huvudsak följande:

Med hänsyn till rådande statsfinansiella läge har överstyrelsen sett sig nödsakad att vidtaga icke oväsentliga nedskärningar i högskolans anslags-
äskanden. Emellertid synas två numera föreliggande sakkunnigutredningar motivera en förstärkning av lärarpersonalen utom ramen för den fortlöpande utbyggnaden av högskolan i övrigt, nämligen flygforskningskommitténs den 10 maj 1948 avgivna betänkande rörande den flygtekniska forskningens ordnande m. m. samt ett av 1946 års sakkunniga för utbildningen av lantmätare och lantbruksingenjörer den 23 augusti 1947 avgivet betänkande.

Vad angår de åtgärder för förbättrad utbildning av flygtekniker, som överstyrelsen förordar i anslutning till flygforskningskommitténs förslag, så föranledas de av behov inom flygplans- och flygmotorindustrien samt inom flygvapnet och den kommersiella luftfarten, vilka uppkommit på grund av en oant snabb utveckling av flygmaterielen, särskilt med hänsyn till flyghastigheten. Angelägenheten av en skyndsam förstärkning av vårt lands resurser i fråga om undervisning och forskning på hithörande områden har särskilt framhållits från statsmakternas sida i samband med behandlingen av propositionen 1948: 206 angående vissa frågor rörande försvarets organisation.

I förenämnda proposition anförde sålunda föredragande departementschefen härutinnan, att det ur försvarets synpunkt vore av stor vikt att frågan om ordnandet av den högre undervisningen på de flyg- och flygmotortekniska områdena så snart ske kunde bringades till en lösning. I anslutning härtill uttalades från riksdagens sida (statsutskottets utlåtande nr 160, riksdagens skrivelse nr 369), att det måste anses synnerligen betydelsefullt, att i fråga om forskning och högre teknisk undervisning betingelser snarast skapades för att vår flygindustri även i fortsättningen skulle kunna förse våra stridskrafter med fullt modern och ur flygsäkerhetssynpunkt tillfredsställande materiel.

De förslag till förstärkning av lärarkrafterna inom avdelningen för flygteknik och skeppsteknik vid högskolan, vilka överstyrelsen nu funnit sig böra framföra, äro följaktligen att betrakta som ett led i fullföljandet av riksdagens beslut i försvarsfrågan.

Ett ökat medelsbehov från och med nästa budgetår kommer även att föranledas av tillfällig ökning av studerandeantalet vid lantmäteriafdelningen från 30 till 40 nyintagna från och med hösten 1948. En liknande temporär ökning av elevantalet har även skett inom arkitekturavdelningen,

där antalet studerande för vardera av läroåren 1947/49 ökats med 30; en motsvarande ökning bör ske jämväl för budgetåret 1949/50.

Med hänsyn till sålunda föreliggande speciella omständigheter synas för högskolans vidkommande vissa anslagsförstärkningar ofrånkomliga. Av den planmässiga utbyggnaden av högskolan i övrigt betingade medelsbehov böra emellertid det oaktat så långt möjligt tillgodoses.

I det följande kommer jag att mera utförligt redogöra endast för de framställningar från överstyrelsen, vilka jag ansett mig böra helt eller delvis biträda, och tillåter mig att i övrigt hänvisa till handlingarna i ärendet.

I. Lärarpersonal.

Uppdelning av professuren i fysik i en professur i fysik I och en professur i fysik II. Kollegienämnden har hemställt om en uppdelning av den nuvarande fysikprofessuren i enlighet med vad nu angivits.

Överstyrelsen har funnit den ifrågasatta uppdelningen vara särskilt angelägen på grund av den omfattande och differentierade undervisnings-skyldighet, som åvilar befattningens innehavare. Därjämte har överstyrelsen erinrat om att det nya fysiklaboratoriet planerats för två professorer i ämnet. Överstyrelsen har anfört:

Ett starkt behov av en uppdelning av ifrågavarande professur föreligger redan med nuvarande antal studerande på grund av den omfattande och differentierade undervisningsskyldighet, som åvilar den nuvarande fysikprofessurens innehavare. Enligt gällande läro- och timplaner har denne sålunda att föreläsa 4 veckotimmar under höstterminen för andra årskursen av avdelningarna för teknisk fysik och elektroteknik och 4 veckotimmar under vårterminen för första årskursen av avdelningarna för teknisk fysik, maskinteknik, flygteknik och skeppsteknik, elektroteknik och kemi ävensom en veckotimme under vårterminen för tredje årskursen av avdelningen för teknisk fysik. Härtill kommer tentamensskyldighet för samtliga dessa studerande samt för licentiander ävensom överinseende över laborationer, examensarbeten och licentiatarbeten samt institutionens samlingar med biträde av laboratorn i fysik. Anmärkas må vidare, att biträdande läraren i detta ämne enbart handhaver föreläsningar och examination för de studerande inom avdelningen för väg- och vattenbyggnad.

Det otillfredsställande i den nuvarande anordningen ligger bland annat däri, att professors tid och kraft icke räcker till för den högre undervisningen i fysik för de tekniska fysikerna i tredje årskursen och för licentianterna, vilka i stort sett äro hänvisade till att utan ledning inhämta sina kunskaper ur läroböcker. Den enda planmässiga undervisningen i fysik för det högre stadiet utgöres av den extra föreläsningstimme under vårterminen, som professorn frivilligt åtog sig, då avdelningen för teknisk fysik tillkom, vilket provisorium blivit bestående i över femton år, trots den utveckling denna avdelning i övrigt undergått. En ny professur i fysik skulle för tredje och fjärde årskurserna av nämnda avdelning bland annat möjliggöra tillkomsten av föreläsningar under 3 terminsveckotimmar och kolloquier under 2 terminsveckotimmar, varvid kolloquiet även skulle komma licentianderna till godo.

Professur i flygplanstatik och flygplanbyggnad. Kollegienämnden har erinrat, att framställning under senare år upprepade gånger gjorts om att i stället för nuvarande specialläraryrke i flygplanbyggnad (arvode 3 900 kronor) skulle inrättas en professur i flygplanstatik och flygplanbyggnad. 1940 års sakkunniga för den högre tekniska undervisningen hade föreslagit, att professuren skulle inrättas från och med budgetåret 1947/48. I avgivna remissyttranden hade ingenjörsvetenskapsakademien, styrelsen för flygtekniska försöksanstalten, svenska teknologföreningen, Sveriges mekaniska verkstädernas förbund, chefen för flygvapnet och flygförvaltningen förordat ett tidigare inrättande av professuren. Flygforskningskommittén hade i sitt den 10 maj 1948 avgivna betänkande föreslagit, att professuren snarast borde inrättas, och som motivering anfört nödvändigheten av att den flygtekniska undervisningen radikalt förbättrades, så att därigenom kompetent personal skulle kunna erhållas för kommande flygforskningsarbeten inom landet. Då det, som även kommittén framhållit, kunde förutses, att ett så vittomfattande område som flygplanstatik och flygplanbyggnad icke kunde annat än under en kortare tid täckas av en läraryrke, borde enligt kollegienämndens mening programmet för professuren utformas så, att tyngdpunkten lades på flygplanstatiken. Enligt kommittén borde en biträdande lärartjänst anknytas till professuren från och med budgetåret 1951/52.

Överstyrelsen har tillstyrkt kollegienämndens framställning och anfört bland annat:

De av flygforskningskommittén framlagda förslagen till förbättrande av forskningen och undervisningen vid högskolan innebära att därför erforderliga åtgärder skola vidtagas i två huvudetapper, betecknade I och II, av vilka den förra skulle genomföras från och med budgetåret 1951/52 och den senare från och med budgetåret 1952/53. Huvudetappen I har vidare avsetts skola föregås av ett förberedande avsnitt, vilket skulle genomföras redan från och med nästa budgetår. Till detta avsnitt höra den nu ifrågasatta professuren samt ett antal befattningar som speciallärare eller biträdande lärare i flygtekniska ämnen. Denna professur torde, såsom kommittén framhållit, vara i hög grad angelägen för att kompetent personal nämligen, såsom kommittén anfört, icke kunna antagas, att professurens tyngdpunkt synes böra läggas på flygplanstatiken, varvid en befattning som biträdande lärare sedermera torde böra knytas till professuren. Det torde nämligen, såsom kommittén anfört, icke kunna antagas, att professurens hela ämnesområde på grund av dess omfattning någon längre tid kan täckas av en person. Under återopande av vad överstyrelsen här och inledningsvis anfört får överstyrelsen hemställa om inrättande av ifrågavarande professur.

Utökning av den med specialläraryrket i färg- och lackkemi förenade undervisningen. I enlighet med framställning av kollegienämnden har överstyrelsen föreslagit, att arvudet åt specialläraren i färg- och lackkemi höjes från 3 000 kronor till

3 750 kronor för speciell undervisning i ytbehandlingsteknik. Överstyrelsen har anfört i huvudsak:

Från och med budgetåret 1947/48 är i högskolans stat upptagen en speciallärartjänst i färg- och lackkemi, i första hand avsedd för de studerande inom avdelningen för kemi. Därjämte har förekommit en frivillig kurs i ytbehandlingsteknik, som omfattat en föreläsningstimme per vecka under en termin samt varit avsedd för de studerande inom avdelningarna för maskinteknik, flygteknik och skeppsteknik, elektroteknik, väg- och vattenbyggnad samt arkitektur. Kostnaderna för denna kurs ha bestritts av donationsmedel, vilka emellertid komma att vara förbrukade den 1 juli 1949. Särskilt sedan en speciell studieriktning, avseende produktionsteknik, införts för de studerande inom avdelningen för maskinteknik, har det visat sig, att undervisningen i ytbehandlingsteknik haft en mycket viktig uppgift att fylla, då kännedom om olika typer av ytbehandlingsmetoder, deras lämplighet och användbarhet för olika ändamål är av särskild betydelse. Det sagda gäller också för vissa andra avdelningar, exempelvis för avdelningen för arkitektur. Då det är av stor betydelse, att undervisning i ytbehandlingsteknik även fortsättningsvis kan meddelas vid högskolan, synes lämpligast att speciallärarbefattningen i färg- och lackkemi utökas med en speciell kurs i ytbehandlingsteknik, obligatorisk för produktionsteknici inom avdelningen för maskinteknik samt frivillig för avdelningarna för flygteknik och skeppsteknik, väg- och vattenbyggnad samt arkitektur.

Speciallärarbefattning i mekanik och hållfasthetslära. Kollegienämnden har enträget hemställt, att en dylik befattning med ett arvode av 5 000 kronor måtte inrättas.

Överstyrelsen har biträtt denna hemställan och därvid anfört i huvudsak:

De studerande inom avdelningen för kemi erhålla för närvarande sin utbildning i mekanik genom professuren i matematik och mekanik samt i hållfasthetslära genom en biträdande lärarbefattning hörande till professuren i hållfasthetslära, avsedd för avdelningarna för elektroteknik, kemi och bergsvetenskap. Den sammanlagda undervisningstiden för de studerande inom avdelningen för kemi utgör i mekanik och hållfasthetslära tillhoppa 18 timmar i veckan under en termin. Enligt gällande tidtabell äro de studerande inom avdelningen för kemi så belastade, att en icke oväsentlig avlastning måste åstadkommas. Därvid synes utan olägenhet en nedskärning kunna göras av ämnena mekanik och hållfasthetslära.

En av kollegienämnden tillsatt kommitté, som ingående behandlat denna fråga, har föreslagit, att en speciallärarbefattning i mekanik och hållfasthetslära inrättas för avdelningen för kemi, varvid undervisningen i mekanik skall omfatta $3\frac{1}{2}$ timmar föreläsningar och 4 timmar övningar per vecka under en termin samt i hållfasthetslära 2 timmar föreläsningar och 3 timmar övningar per vecka under en termin eller tillhoppa $12\frac{1}{2}$ timmar föreläsningar och övningar per vecka. Inrättandet av den föreslagna nya speciallärartjänsten skulle alltså möjliggöra en minskning med $5\frac{1}{2}$ timmar per vecka under en termin. Överstyrelsen, som blivit övertygad om önskvärdheten av denna befattning, vill vidare framhålla, att vissa medlemmar av avdelningsrådet för avdelningen för kemi ansett frågan vara av sådan vikt, att de förmått vissa industrier att utfästa sig att i avvaktan på statsmaktens beslut under budgetåret 1948/49 svara för arvodet till en under denna tid inrättad extra lärartjänst.

Speciallärarbefattning i installationsteknik för flygplan. I överensstämmelse med förslag av *kollegienämnden* har *överstyrelsen* anhallit om inrättande av en dylik befattning med ett arvode av 1 850 kronor, därvid *överstyrelsen* anfört bland annat:

Denna befattning tillhör dem, som av flygforskningskommittén hänförs till det förut omförmälda förberedande avsnittet av dess utbyggnadsplan. Befattningen har av kommittén benämnts »apparater och installationer på flygplan», men *överstyrelsen* har för sin del funnit den förut angivna beteckningen lämpligare. Med avseende å ifrågavarande befattning må vidare framhållas, att ett modernt flygplans utrustning omfattar ett mycket stort antal för flygplanets funktion och för flygsäkerheten väsentliga hjälpapparater och instrument av olika slag. Det är därför av stor betydelse, att undervisning kommer till stånd på detta område i analogi med vad som är fallet i fråga om den skeppsbyggnadstekniska undervisningen, där en speciallärarbefattning i maskin- och apparatanläggningar på fartyg finnes inrättad. Det nya ämnet är avsett att giva de studerande en orientering rörande konstruktion av och egenskaper hos viktigare på flygplanet förekommande apparater samt att bibringa dem apparatfackmannens önskemål beträffande flygplanets konstruktiva utförande. Undervisningen skulle omfatta 2 timmar föreläsningar och 1 timme övning under en termin.

Speciallärarbefattning i regleringsteknik. *Kollegienämnden* har föreslagit en dylik befattning med ett arvode av 3 200 kronor. *Överstyrelsen* har tillstyrkt förslaget och anfört:

Flygforskningskommittén har benämnt denna lärartjänst, som jämväl hänförs till det förberedande avsnittet, speciallärarbefattning i instrument-, reglerings- och servoteknik. Kommittén har anfört, att med den moderna teknikens fortskridande automatisering behovet av undervisning inom hithörande ämnesområde blivit allt större ej enbart för flygteknikens del utan även inom de flesta övriga ingenjörsområden. Inom flygtekniken framträder behovet särskilt starkt dels för autostyrning av bemannade flygplan och för fjärrstyrning av robotflygplan och lufttorpeder, dels för flygmotors regleringsproblem.

Överstyrelsen får härtill anföra, att denna befattning varit föremål för ingående överläggningar inom högskolan, varvid särskild uppmärksamhet ägnats åt frågan huru undervisningen i ämnet borde avvägas för att det samma skulle bli lämpligt tillrättalagt såväl för flygteknici, övriga studerande inom avdelningen för flygteknik och skeppsteknik samt de studerande inom avdelningarna för teknisk fysik, maskinteknik och elektroteknik. Med beaktande av vad en särskilt för ändamålet tillsatt kommitté föreslagit, har ämnet funnits böra benämnas regleringsteknik och hänföras till avdelningen för teknisk fysik samt omfatta 3½ timmar föreläsningar och 2½ timmar övningar per vecka under en termin.

Utökning av den med speciallärarbefattningen i svetsteknik förenade undervisningen. *Kollegienämnden* har med tillstyrkan av *överstyrelsen* föreslagit höjning av denne speciallärarens arvode från 5 700 kronor till 6 200 kronor. Även detta förslag sammanhänger med de av flygforskningskommittén förordade åtgärderna till

förstärkning av undervisningen vid högskolan och har av kommittén hänförs till det förberedande avsnittet. Överstyrelsen har anfört, att flygteknici borde erhålla en undervisning i svetsteknik, som i viss mån vore tillrättalagd med hänsyn till flygteknikens speciella behov och sålunda vore mer inriktad på svetsning av lättmetaller. Därför borde undervisningen i ämnet till en del vara gemensam för de olika kategorier av studerande, som begagnade sig av den, medan en senare del av undervisningen och övningarna differentierades. Detta skulle medföra ökad undervisningstid för specialläraren.

Speciallärarbefattning i elektroteknik II. I enlighet med framställning av *kollegienämnden* har *överstyrelsen* föreslagit inrättande av en sådan befattning med ett arvode av 2 800 kronor och därvid anfört:

Undervisningen i elektroteknik är för närvarande gemensam för avdelningarna för teknisk fysik, maskinteknik, flygteknik och skeppsteknik, väg- och vattenbyggnad, kemi samt bergsvetenskap och omfattar 3 föreläsningstimmor per vecka under vårterminen samt 2 timmar föreläsningar och 3 timmar övningar per vecka under efterföljande hösttermin. Undervisningen bestrides för närvarande av specialläraren i elektroteknik vid högskolan. Med hänsyn till att från vissa avdelningars sida med bestämdhet hävdas, att kursen i fråga vore för begränsad samtidigt som från avdelningens för väg- och vattenbyggnad sida hävdas, att densamma dels vore för omfattande, dels ock icke lämpad för de studerande inom avdelningen i fråga, har frågan om elektroteknikundervisningen ingående behandlats av en inom högskolan tillsatt kommitté.

Därvid har den rationellaste lösningen befunnits vara, att en ny speciallärarbefattning i elektroteknik II inrättades för avdelningen för väg- och vattenbyggnad samtidigt som den befintliga speciallärarbefattningen i elektroteknik omändrades till speciallärarbefattning i elektroteknik I.

Befattning som biträdande lärare i elektroteknisk materiallära. *Kollegienämnden* har föreslagit inrättande av en dylik befattning med ett arvode av 2 800 kronor, vilken framställning tillstyrkts av *överstyrelsen*, som till stöd härför anfört:

Undervisningen i elektroteknisk materiallära är för närvarande gemensam för avdelningarna för teknisk fysik, maskinteknik, flygteknik och skeppsteknik, elektroteknik och bergsvetenskap, varför ämnet måste givas en mycket allmän inriktning. Med den snabba utveckling, som elektrotekniken kommit att få under de senare åren, har kännedom om olika materials egenskaper i elektriskt hänseende kommit att få en mycket stor betydelse inom elektrotekniken. Av vikt är därför att de studerande inom avdelningen för elektroteknik kunna bibringas högskolemässig undervisning inom detta område. Möjlighet föreligger icke att differentiera den nuvarande speciallärarbefattningen i materiallära, så att en särskild kurs anordnades för elektrikererna, bland annat beroende därpå, att det näppeligen torde vara möjligt att finna någon lärarkraft, som i tillräckligt hög grad skulle behärska såväl den vanliga materialläran som den elektrotekniska material-

läran. Den mest rationella lösningen synes som följd härav vara, att en biträdande lärartjänst i elektroteknisk materiallära inrättas och att samtidigt de studerande inom avdelningen för elektroteknik befrias från skyldigheten att följa det nuvarande ämnet materiallära. Den nya biträdande lärarbefattningen bör anslutas till professuren i elektromaskinlära.

Befattning som biträdande lärare i byggnadsteknik. Med biträdande av framställning från *kollegienämnden* har *överstyrelsen* föreslagit inrättande av en dylik befattning med ett arvode av 2 750 kronor. Kollegienämnden har erinrat, att 1940 års sakkunniga föreslagit inrättande av en speciallärarbefattning i kemi II för studerandena inom avdelningarna för väg- och vattenbyggnad samt arkitektur. I stället för denna befattning borde dock inrättas en befattning som biträdande lärare i det byggnadstekniska ämnesavsnittet grundläggning. Överstyrelsen har anfört:

Den befintliga professuren i byggnadsteknik omfattar dels byggnadsmaterialläran, dels den egentliga byggnadstekniken. Enligt programmet för professuren skall byggnadstekniken behandla byggnadsmateriallärans tillämpningar. Byggnadsmaterialläran är sålunda en viktig och grundläggande del av professurens ämnesområde. Den utgör dessutom ett forskningsområde av utomordentlig betydelse och man torde kunna säga, att de problem, som här vänta på sin lösning, betinga byggnadsteknikens framtida utveckling. Det har därför länge framstått som ett önskemål, att undervisningstiden i byggnadsmateriallära utökas. Det synes lämpligt, att denna utökade undervisning ombesörjes av professorn, därvid dennes undervisningsskyldighet i professurens andra del, byggnadstekniken, måste minskas. Den nu föreslagna befattningen avses för den del av byggnadstekniken som behandlar grundläggning och som omfattar 2 timmar föreläsningar och 4 timmar övningar per vecka under en termin.

Grundläggningen utgör nämligen en relativt fristående del av byggnadstekniken och undervisningen häri kan utan olägenhet för sammanhanget överlåtas på annan person än professorn.

Befattning som biträdande lärare i gasdynamik. *Flygforskningskommittén*, som hänfört denna befattning till det förberedande avsnittet, har till stöd för dess inrättande bland annat anfört:

Behovet av grundläggande undervisning rörande gasdynamik, d. v. s. läran om kompressibla mediers strömning, har blivit allt mera framträdande inom flygtekniken i och med de moderna reaktions- och raketmotorernas tillkomst, varigenom uppnående och överskridande av ljudhastigheten möjliggöres och kompressibilitetsfenomenen bli av dominerande betydelse. Gasdynamiken har även väsentlig betydelse för turbintekniken såväl vid flygmotorer som vid stationära motorer. En högskolemässig undervisning i flygteknik eller i flygmotorteknik torde numera icke vara möjlig utan en grundläggande utbildning i gasdynamik.

Kommittén har — efter övervägande av till vilken professur befattningen ifråga borde knytas — förordat dess anslutning till professuren i teknisk hydromekanik samt därvid förutsatt, att sådan överenskommelse träffades mellan professorerna i teknisk hydromekanik, i flygteknik och i ång-

teknik, att till motsvarande institutioner hörande laboratorier finge utnyttjas av den biträdande läraren i gasdynamik.

Kollegienämnden och *överstyrelsen* ha förordat inrättande av denna befattning som biträdande lärare med ett arvode av 1 850 kronor.

Vissa lärartjänster i övrigt. Ifråga om lärarpersonalen har *överstyrelsen* härutöver framlagt följande förslag:

- 1) inrättande i samband med en omorganisation av lantmäteriuundervisningen av
  - en professur i kulturteknik,
  - » speciallärartjänst i marklära med allmän geologi,
  - » » i allmän jordbrukslära med växtodlingslära samt
  - » » i skogslära;
- 2) uppdelning av speciallärartjänsten i kemi;
- 3) ökning av arvodet för specialläraren i svenska arkitekturens historia;
- 4) inrättande av en tjänst som biträdande lärare i mekanisk teknologi;
- 5) inrättande av en tjänst som biträdande lärare i organisk kemisk analys;
- 6) inrättande av en tjänst som driftsingenjör, tillika laborator.

Överstyrelsen har även föreslagit ändrade benämningar på vissa speciallärarbefattningar, därvid *överstyrelsen* anført bland annat:

I analogi med vad som förordats beträffande den ifrågasatta tjänsten som speciallärare i installationsteknik för flygplan synes benämningen å en nu befintlig speciallärartjänst i maskin- och apparatanläggningar på fartyg böra ändras till installationsteknik för fartyg. I analogi med vad som förordats beträffande en ny speciallärartjänst i ämnet vid Chalmers tekniska högskola torde vidare en vid nu ifrågavarande högskola förefintlig speciallärartjänst i läran om hiss- och transportanordningar böra erhålla den ändrade benämningen läran om transportanordningar. Slutligen vill *överstyrelsen* i detta sammanhang framhålla, att den nuvarande speciallärartjänsten i fiskerikunskap i anslutning till 1946 års sakkunnigas för utbildningen av lantmätare och lantbruksingenjörer förslag torde från och med nästa budgetår böra ändras till en befattning i fiskerikunskap med limnologi.

Tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter m. m. *Kollegienämnden* har hemställt om en höjning av ifrågavarande anslagsmedel, nu 848 000 kronor, för nästa budgetår med 236 000 kronor.

Överstyrelsen har tillstyrkt en medelsanvisning för här avsedda ändamål av sammanlagt 980 000 kronor, vilket innebär en höjning med 132 000 kronor. *Överstyrelsen* har anført i huvudsak:

Förevarande anslagsmedel erhöles för innevarande budgetår icke någon förstärkning, trots den ökade belastning som i olika hänseenden varit ofrånkomlig. Den redan vidtagna ökningen av studerandeantalet inom avdelningen för arkitektur föranleder sålunda ett ökat medelsbehov av i runt tal 6 000 kronor för bestridande av ersättningar åt tillfälliga lärare. Vid

bifall till överstyrelsens äskanden om nya professurer och speciallärartjänster uppkommer vidare behov av sammanlagt i runt tal 37 000 kronor, motsvarande kostnaden för fyra förste assistenter.

För ersättningar till vikarier å icke vakanta professurer, vilka ersättningar för budgetåret 1947/48 uppgått till sammanlagt omkring 30 000 kronor, torde med hänsyn till den höjning av dessa ersättningar, som skett från och med budgetåret 1948/49, en ökning med 10 000 kronor böra beräknas. Av samma skäl bör ersättningen till rektors vikarie uppräknas med i runt tal 2 000 kronor.

Redan de här angivna medelsbehoven motivera sålunda en medelsförstärkning av 55 000 kronor. Härtill kommer ett ökat medelsbehov för löneklassuppflyttningar av nuvarande förste assistenter och för särskild ersättning för licentiatundervisning med hänsyn till att antalet licentiander stigit avsevärt. För ett tillgodoseende av de olika med ifrågavarande anslagsmedel avsedda ändamålen har överstyrelsen därför funnit erforderligt att hemställa om en från 848 000 till 980 000 kronor ökad medelsanvisning.

I detta sammanhang må vidare anmärkas, att de i avlöningsstaten för högskolan upptagna särskilda uppbördsmedlen, *A v g i f t e r f r å n d e s t u d e r a n d e*, av *kollegienämnden* och *överstyrelsen* föreslagits skola för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 350 000 kronor.

Vidare bör nämnas, att enligt vad överstyrelsen anfört en i högskolans personalförteckning å övergångsstat uppförd professorsbefattning och därmed sammanhängande Anm. 2 i förteckningen bör utgå, då vederbörande professor numera avgått med pension.

II. Övrig personal.

Med avseende å högskolans personal i övrigt har *kollegienämnden* framlagt följande äskanden:

1. Ytterligare en befattning som förste bibliotekarie (Ca 29) och en befattning som kanslibitråde (Ce 11) vid högskolans bibliotek, ökning av medelsanvisningen till tillfällig arbetskraft därstädes med 1 000 kronor till 10 000 kronor samt uppflyttning av en expeditionsvakt vid biblioteket från Ce 9 till Ce 10.

2. Uppflyttning av en kansliskrivare (Ca 15) till registrator (Ca 18), av en kassör (Ca 15) till kassör (Ca 18) och av två kontorsbiträden (Ca 8) till kanslibiträden (Ca 11) ävensom ordinariesättning av två kontoristbefattningar i Ce 13 vid högskolans kansli och intendentskontor.

3. Uppflyttning av en förste expeditionsvakt (Ca 11) till kontorist (Ca 13) och medelsanvisning å 3 600 kronor för anställande på halvtid av ett biträde samt å 2 400 kronor för övertidsersättningar vid post- och gods-expeditionen.

4. Inrättande av tio nya kanslibiträdestjänster (Ce 11), en för varje av högskolans avdelningar, med indragning av ett biträde å skrivcentralen, ävensom ordinariesättning av en kontorsbiträdestjänst i Ce 8.

5. Uppflyttning av en snickare från Ca 11 till Ca 13 och av fem institutionsvaktmästare från 11 lönegraden till 13 lönegraden, anställande av fyra nya institutionsvaktmästare i Ce 13, varav en i stället för befattningshavare med arvode av 5 000 kronor, samt anvisande av 5 000 kronor till extra arbetshjälp.

6. Uppflyttning av en förste expeditionsvakt (Ca 11) till materialförvaltare (Ca 14) och av en expeditionsvakt (Ca 9) till förste expeditionsvakt (Ca 11), anställande av en gårdskarll (Ce 9) ävensom medelsanvisning av 3 000 kronor för anställandet av ett »gångbud» och av 5 000 kronor för tillfällig vaktmästarhjälp.

7. Ökad medelsanvisning till laboratoriebiträden med 30 000 kronor till 55 000 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

1. Förstärkning av bibliotekspersonalen. *Överstyrelsen* har tillstyrkt kollegienämndens förslag i vad det avser inrättandet av en kanslibiträdestjänst och uppflyttning av en expeditionsvakt i högre lönegrad. Till stöd för sitt förslag i dessa hänseenden har *kollegienämnden* anfört i huvudsak följande:

Katalogiseringsavdelningen kan icke anses vara tillräckligt tillgodosedd. Personalen räcker nämligen icke till för vissa arbetsuppgifter, vilka sammanhånga med bibliotekets egenskap att vara ett centralbibliotek.

Den första av dessa uppgifter är upprättandet av en samkatalog över den i Sverige tillgängliga tekniska litteraturen. Den s. k. accessionskatalogen är icke tillräcklig för ändamålet, då den utkommer relativt sent och endast upptager ett fåtal bibliotek med teknisk litteratur. Högskolans bibliotek äger redan en grundstomme till en sådan samkatalog, nämligen ett kortregister över accessionskatalogen för vissa år.

Den andra arbetsuppgiften gäller de referens- och referatkartotek, som biblioteket erhåller från andra bibliotek och institutioner. Dessa utgjorde under budgetåret 1945/46 icke mindre än 15 854 kort. Beståndet kommer med säkerhet att ökas ytterligare. Det är oundgängligt, att referat- och referenspublikationer hållas tillgängliga inom biblioteket och att de ständigt hållas à jour.

Slutligen måste biblioteket hålla forskningsinstitut, industribibliotek m. fl. underrättade om sina nyförvärv. En dylik service har redan påbörjats och bör ytterligare utvecklas.

För fullgörande av dessa uppgifter erfordras ytterligare ett kanslibitråde.

Expeditionsvakten i Ce 9 har identiskt samma arbetsuppgifter som bibliotekets andra expeditionsvakt i Ce 10. Vid kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken är motsvarande expeditionsvakter numera placerade i 10 lönegraden.

2. Förändring av personalorganisationen å högskolans kansli och intendentkontor. *Överstyrelsen* har — med hänsyn till att i ärendet blivit upplyst, att de här avsedda förslagen rörande personalens löneställning framlagts efter samråd med den jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 januari 1947 tillkallade sak-

kunnige för granskning av anställningsförhållandena för biträdespersonal i statens tjänst — funnit sig böra tillstyrka desamma.

3. **Förstärkning av personalen vid post- och gods expeditionen.** *Överstyrelsen* har tillstyrkt förslaget om en uppflyttning av förste expeditionsvakten (Ca 11) till kontorist (Ca 13). Till extra arbetshjälp å nämnda expedition har överstyrelsen förordat en ytterligare medelsanvisning av 5 000 kronor under erinran att redan från och med sistförflutna budgetår ett belopp av 1 000 kronor ställts till högskolans förfogande för ändamålet. Behovet av extra arbetshjälp har motiverats med att expeditionen borde kunna hållas öppen till kl. 18 på lördagar och till åtminstone kl. 19 övriga vardagar. En stor del av det till högskolan ankommande godset levererades nämligen efter stängningsdags. För närvarande handhaves expeditionen endast av förste expeditionsvakten.

4. **Kontorspersonal på avdelningarna.** *Kollegienämnden* har till stöd för sitt förslag om inrättande av kanslibiträdestjänster på avdelningarna anfört i huvudsak:

För högskolans skrivcentral har avsetts ett kanslibitråde i lönegraden Ce 11 och fyra biträden med reglerad befordringsgång. Denna personal har på grund av utökningen av arbetsuppgifterna å kansliet och intendentskontoret nästan helt måst anlitas för skrivgöromål vid rektorsexpeditionen och någon skrivhjälp åt avdelningarna har endast under vissa tider och då i otillräcklig omfattning kunnat utföras.

En del av det arbete, som med fördel skulle kunna handhavas av biträdespersonal, utföres nu av lärarna. I vissa fall torde kostnaderna för skriv- och kontorsbiträdeshjälp bestridas av privata medel, som ställas till förfogande av vederbörande professorer och andra lärare. I viss omfattning användes statsanslag (forskningsanslag och anslag för samlingar och laborationer) för nu ifrågavarande ändamål. Biträdeshjälpen är emellertid otillräcklig, vilket är till stort men för både undervisningen och forskningen.

Varje avdelningskollegium består av ett tiotal professorer och speciallärare samt dessutom ett stort antal assistenter. Det är uppenbart, att ett för en hel avdelning gemensamt biträde såsom regel kan bli fullt sysselsatt med duplicering av tentamensuppgifter och utskrift av manuskript till föreläsningar m. m. åt avdelningens lärare. Härtill kommer, att inom varje avdelning finnas åtskilliga för avdelningen gemensamma arbetsuppgifter, som huvudsakligen handläggas av avdelningsföreståndaren och för vilka erfordras skrivbiträdeshjälp, såsom utskrifter av protokoll från avdelningskollegiernas sammanträden och yttranden i anledning av remisser m. m. Även för skötsel av kortregister över studerande och diverse andra kontorsgöromål inom avdelningen är det önskvärt att ha tillgång till biträdespersonal.

Ur flera synpunkter har kollegienämnden funnit det lämpligast, att innehavarna av de föreslagna biträdesbefattningarna placeras på avdelningarna samt sortera under avdelningsföreståndarna. Härigenom skulle biträdena lättare kunna vara vederbörande avdelningsföreståndare behjälpliga. De förhållandevis stora avstånden inom högskolan skulle komma att medföra onödigt tidsspillan, därest skrivarbetet skulle utföras på en gemensam skrivcentral.

Biträdesbefattningarna synas böra placeras i lönegrad Ce 11. Dels komma befattningshavarna att utföra sitt arbete relativt självständigt, dels kommer skrivarbetet att delvis bliva av kvalificerad natur. Tentamensuppgifter och dylikt som lämnas för utskrift, innehålla ofta matematiska formler och fackuttryck, varför arbetet fordrar stor noggrannhet och gott omdöme. Därjämte böra biträdena kunna verkställa utskrifter på frammande språk.

Överstyrelsen har förordat inrättande av åtta nya kanslibiträdestjänster samt uppflyttning av ett nuvarande kontorsbiträde till kanslibiträde ävensom överförande av detta jämte ett kanslibiträde från skrivcentralen till avdelningarna. Överstyrelsen har anfört bland annat:

Överstyrelsen har för sin del blivit övertygad om, att skrivcentralen icke med dess hittillsvarande personalresurser kunnat utföra det skrivarbete jämväl för högskolans olika avdelningar, som från början förutsetts. Här för torde erfordras en avsevärd förstärkning av skrivcentralen eller ock inrättande av särskilda befattningar för skrivgöromål m. m. vid envar av högskolans avdelningar. Överstyrelsen har i likhet med kollegienämnden kommit till den uppfattningen, att den lämpligaste anordningen är att envar av avdelningarna förses med ett biträde. En dylik ordning tillämpas vid Chalmers tekniska högskola. De olika fackavdelningarna vid högskolan äro numera av sådan storlek, att skriv- och kansligöromålen vid en avdelning torde upptaga ett biträdes hela arbetstid. Vid sådant förhållande synes intet vara att vinna med en centralisering av dessa arbetsuppgifter.

Överstyrelsen ansluter sig till förslaget om en placering av biträdena som kanslibiträden i lönegraden Ce 11. Även om till följd av ökade göromål vid högskolans rektorsexpedition skrivcentralen i väsentligt större omfattning än som från början förutsatts, måste anlitas för å rektorsexpeditionen ankommande arbete, böra emellertid enligt överstyrelsens mening två för skrivcentralen avsedda befattningar härvid kunna överföras till avdelningarna, eller ett kanslibiträde i Ce 11 och ett icke-ordinarie kontorsbiträde, vilket sistnämnda då bör uppflyttas till kanslibiträde i Ce 11.

Överstyrelsen har därjämte tillstyrkt ordinariesättning av en kontorsbiträdestjänst (Ce 8).

5. Förstärkning av institutionsvaktmästarpersonalen m. m. Överstyrelsen har tillstyrkt kollegienämndens under 5 redovisade framställning endast i så måtto, att överstyrelsen föreslagit inrättande av tre nya institutionsvaktmästartjänster i Ce 13. Överstyrelsen har anfört:

Kollegienämnden har framlagt tämligen vittgående förslag i fråga om dessa befattningshavares antal och lönegradsplacering. Överstyrelsen, som tillåter sig erinra, att överstyrelsen i skrivelse till statsrådet och chefen för finansdepartementet den 24 augusti 1948 hemställt om en översyn genom särskilda sakkunniga av institutionsvaktmästarnas och därmed jämförliga befattningshavares vid de tekniska högskolorna löneställning, har begränsat sig till att upptaga de äskanden beträffande denna personal, vilka överstyrelsen funnit särskilt trängande och icke ägnade att föregripa resultatet av den sålunda ifrågasatta utredningen. För nästa budgetår har överstyrelsen därför inskränkt sig till att äska en ny institutionsvaktmästarbefatt-

ning i Ce 13 för envar av professurerna i fysik II, teknisk oorganisk kemi och kemisk apparatteknik, av vilka den i fysik II betingas av den föreslagna nya professuren i ämnet, den i teknisk oorganisk kemi är avsedd att ersätta en med ett arvode av 5 000 kronor för närvarande avlönad maskintekniker och den i kemisk apparatteknik för den från och med budgetåret 1947/48 inrättade professuren i detta ämne. Förberörda medelsanvisning av 5 000 kronor torde alljämt böra utgå men i stället avses för en maskintekniker för institutionen för teknisk organisk kemi.

6. Högre löneställning för vissa expeditionsvakter m. m. *Överstyrelsen* har tillstyrkt kollegienämndens under 6 redovisade framställningar.

Beträffande den föreslagna uppflyttningen av två expeditionsvakter till högre tjänsteställningar har yttrande avgivits av *statens lönenämnd*, som anför:

Uppflyttningen av en expeditionsvakt (Ca 9) till förste expeditionsvakt (Ca 11) är avsedd för den expeditionsvakt, som — enligt vad lönenämnden inhämtat — numera överflyttats till högskolans nybyggnad vid Valhallavägen efter att tidigare ha varit placerad vid högskolans lokaler vid Drottninggatan. Lönenämnden kan icke finna tillräckliga skäl föreligga för att denne tjänsteman skall erhålla annan löneställning än den nu gällande, varför lönenämnden icke kan tillstyrka bifall till hemställan i denna del. Däremot synes det lönenämnden, att göromålen för den förste expeditionsvaktstjänst, som föreslagits skola ombildas till materialförvaltarbefattning i Ca 14, motivera höjd lönegradsplacering. Lönenämnden finner sig jämväl kunna biträda förslaget, att tjänsten uppföres i Ca 14. Den föreslagna tjänstebenämningen materialförvaltare anser lönenämnden dock vara mindre lämplig. Erinras må, att vid naturhistoriska riksmuseet finnes anställd en uppsyningsman i Ca 14 med arbetsuppgifter, som torde få anses jämförbara med dem, som åvila nu ifrågakvarande befattningshavare vid tekniska högskolan.

Till stöd för sin framställning beträffande anställande av en gårdskar och ett »gångbud» har *kollegienämnden* anför i huvudsak följande:

Göromålen med gårdsrenhållning och skötsel av planteringar och gräsmattor m. m. inom högskolans område ha högst avsevärt ökats och komma att ökas ytterligare i samband med iordningställandet av de nya områden, som tillförts högskolan. Enligt kungl. brev den 6 december 1946 har det av högskolan disponerade området om tidigare 74 265 kvadratmeter ökats med 46 121 kvadratmeter. Det blir därför omöjligt för den nuvarande gårdskarlen, tillika parkskötaren, att ensam kunna sköta de bestyr, varom här är fråga. Högskolan har också sedan sommaren 1947 anlitat extra arbetshjälp, motsvarande minst en heltidsanställd extra gårdskar.

Det har visat sig medföra avsevärda olägenheter att icke ha tillgång till ett gångbud, som kan skickas med skrivelser och andra försändelser mellan högskolans institutioner samt skrivcentralen och postkontoret. För dessa uppgifter tagas nu institutionsvaktmästarna i anspråk, vilket ofta visat sig olämpligt, särskilt under pågående försök. Gångbudet bör knytas till post-, gods- och upplysningsexpeditionen.

Framställningen om anvisande av 5 000 kronor för tillfällig vaktmästarhjälp har föranletts av utökningen av elevantalet inom lantmäteri- och arkitekturavdelningarna.

7. **L a b o r a t o r i e b i t r ä d e n.** *Överstyrelsen* har funnit den av kollegienämnden för nästa budgetår härtill begärda medelsanvisningen böra begränsas till 50 000 kronor, vilket i förhållande till innevarande budgetår alltså innebär en anslagsökning av 25 000 kronor. Kollegienämnden har anfört, att högskolans institutioner begärt sammanlagt 30 heltidsbefattningar, för vilka kostnaderna med en månadslön à 200 kronor och en tjänstgöringstid av 9 månader skulle uppgå till 54 000 kronor. Både lönen och tjänstgöringstiden ha betecknats som lågt räknade.

Departementschefen. Såsom överstyrelsen för de tekniska högskolorna framhållit, ha statsmakterna i fjol i samband med försvarsfrågans behandling uttalat sig för en förbättring snarast möjligt av den högre undervisningen och forskningsbetingelserna på det flygtekniska området. Åtgärder i denna riktning synas i anslutning till flygforskningskommitténs och de tekniska högskolemyndigheternas förslag böra genomföras från och med nästa budgetår. Närmast är nu fråga om vissa av kommittén såsom förberedande betecknade organisatoriska åtgärder vid tekniska högskolan i Stockholm. Den av överstyrelsen även berörda frågan om en omorganisation av utbildningen av lantmätare och lantbruksingenjörer ämnar jag framdeles upptaga till behandling. Jag utgår dock nu ifrån att en dylik omorganisation skall kunna genomföras tidigast från och med budgetåret 1950/51.

Vad till en början angår **l ä r a r p e r s o n a l e n**, anser jag mig i första hand böra tillstyrka överstyrelsens ånyo framställda begäran om *uppdelning av professuren i fysik* i en professor i fysik I och en professor i fysik II. Detta grundläggande och viktiga ämne har undergått en stark utveckling och antalet studerande, som begagna sig av fysikundervisningen, har ökat avsevärt. Den nuvarande överbelastningen av professorn medför särskilt svårigheter för undervisningen av licentiander. Jag erinrar vidare om att högskolans nya fysiklaboratorium, som numera är färdigt, planerats för två professorer. Jag tillstyrker även, att den likaledes sedan länge äskade *professuren i flygplanstatik och flygplanbyggnad* nu inrättas. Denna professor ingår i den personalförstärkning, som av flygforskningskommittén hänförs till förutnämnda förberedande åtgärder. Kostnadsökningen för denna professors tillskapande minskas genom att tjänsten ersätter en speciallärarbefattning.

I fråga om *speciallärare* tillstyrker jag, att arvodet åt specialläraren i färg- och lackkemi ökas samt att nya speciallärarbefattningar inrättas i mekanik och hållfasthetslära ävensom i elektroteknik II. Dessa åtgärder motiveras av ökat undervisningsbehov. Därjämte bör i anslutning till flyg-

forskningskommitténs förslag dels inrättas nya specialläraryrkebefattningar i installationsteknik för flygplan och i regleringsteknik, dels arvodet åt specialläraren i svetsteknik ökas. Å andra sidan medför inrättande av en professur i flygplanstatik och flygplanbyggnad, att specialläraryrkebefattningen i flygplanbyggnad kan indragas. I enlighet med överstyrelsens förslag böra specialläraryrkebefattningarna i elektroteknik, i maskin- och apparatanläggningar på fartyg samt i läran om hiss- och transportanordningar erhålla ändrade benämningar. Vad jag nu föreslagit medför ett ökat medelsbehov för specialläraryrvoden med $(750 + 5\,000 + 2\,800 + 1\,850 + 3\,200 + 500 - 3\,900 =)$ 10 200 kronor. Vad beträffar *biträdande lärare*, tillstyrker jag inrättande av sådana befattningar i elektroteknisk materiallära, i byggnadsteknik samt i gasdynamik. Sistnämnda befattning behövs för upprustning av den flygtekniska utbildningen. Arvodena till dessa *biträdande lärare* uppgå till $(2\,800 + 2\,750 + 1\,850 =)$ 7 400 kronor. Sammanlagt föreslår jag alltså beträffande speciallärare och *biträdande lärare* en anslagsökning av $(10\,200 + 7\,400 =)$ 17 600 kronor.

Till ersättningar åt *tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter* har för innevarande budgetår anvisats oförändrat belopp, 848 000 kronor. För nästa budgetår torde en ökning vara ofrånkomlig. Sålunda bör på grund av ökat elevantal inom arkitekturavdelningen ytterligare 6 000 kronor beräknas för *tillfälliga lärare*. Inrättande av de föreslagna två nya professorerna medför behov av en förste assistent åt vardera professorn; kostnaden härför kan uppskattas till sammanlagt 18 500 kronor. Vidare synes en ökad medelsanvisning för vissa vikarier, löneklassuppflyttningar, licentiandundervisning m. m. böra föranleda uppräknig av delposten med 30 000 kronor. Tillhoppa beräknar jag således för *tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter* en ökning av $(6\,000 + 18\,500 + 30\,000 =)$ i runt tal 54 000 kronor. I enlighet med överstyrelsens förslag torde inkomstposten *avgifter från de studerande* böra upptagas med oförändrat belopp, 350 000 kronor.

I fråga om övrig personal har överstyrelsen föreslagit betydande ökniggar. Vad först beträffar biblioteket, kan jag biträda förslaget om inrättande av en ny kanslibiträdesbefattning i Ce 11, avsedd för katalogiseringsavdelningen. Vidare synes en vid biblioteket anställd expeditionsvakt böra uppflyttas från Ce 9 till Ce 10. Den centralt organiserade kansli- och kontorspersonalen synes nu icke räcka till för att lärarpersonalen på högskolans olika avdelningar skall kunna få annat än sporadisk hjälp med utskrifter och dylikt. Detta missförhållande synes böra avhjälpas, men jag kan likväl icke för närvarande ansluta mig till överstyrelsens förslag om att varje avdelning skulle förses med ett kanslibiträde utan inskränker mig till att förorda medelsanvisning för fyra icke-ordinarie biträden för skriv- och kontorsgöromål med avlöning enligt bestämmelserna om reglerad befordringsgång. Mot föreslagen ordinariesättning av en kontorsbiträdestjänst i Ce 8 har jag intet att erinra. Högskolans post-, gods- och upplysningscen-

tral synes vidare böra erhålla ytterligare 3 000 kronor för extra arbets-
hjälp och likaledes 3 000 kronor för anställande av ett »gångbud».

En viss förstärkning av vaktmästarpersonalen synes även motiverad. Jag förordar i detta hänseende inrättande av en ny institutionsvaktmästar-tjänst i Ce 13 vid fysikinstitutionen, föranledd av den föreslagna nya fysik-professuren, och en likadan tjänst vid institutionen för teknisk oorganisk kemi i stället för en arvodesbefattning som maskintekniker; jag har intet att erinra mot att arvodet i stället tillgodoföres institutionen för teknisk organisk kemi. Vidare biträder jag framställningarna beträffande inrättan-
de av ytterligare en tjänst som gårdskarlar i Ce 9 och anvisande av 5 000 kronor för tillfällig vaktmästarhjälp på lantmåteri- och arkitekturavdel-
ningarna. Det stora medelsbehovet för anställande av laboratoriebiträden bör föranleda en ytterligare medelsanvisning för detta ändamål av 10 000 kronor. Slutligen synes i enlighet med överstyrelsens beräkningar en kost-
nadsökning av 6 700 kronor böra beräknas för löneklassuppflyttningar av icke-ordinarie personal.

I övrigt har jag icke ansett mig kunna biträda föreliggande förslag till förstärkning i olika avseenden av högskolans personal.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat böra för nästa budgetår vidtagas följande förändringar med avseende å högskolans avlöningsstat.

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänste-
män, nu 1 229 000 kronor, bör ökas med 31 000 kronor till 1 260 000 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, nu uppförd med 354 300 kronor, bör höjas med 17 600 kronor till 371 900 kronor. Ökningen avser delposten till arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, vilken nu är upptagen med 283 248 kronor och bör höjas till 300 848 kronor. Delposten till övriga arvoden och särskilda ersättningar bör uppföras med oförändrat belopp, 71 052 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal är nu uppförd med 1 175 000 kronor, vilket belopp uppdelats på en delpost av 848 000 kronor till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter samt en delpost av 327 000 kronor till avlöningar åt annan icke-ordinarie personal vid högskolan. Delposterna torde böra uppräknas till 902 000 kronor respektive 392 000 kronor, varför anslags-
posten bör ökas med 119 000 kronor till 1 294 000 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg, nu 240 700 kronor, torde böra beräknas till 247 100 kronor.

Sammanfattningsvis kunna sålunda utgifterna under avlöningsstaten för nästa budgetår uppskattas till 3 173 000 kronor.

Då den under särskilda uppbördsmedel uppförda in-

komstposten avgifter från de studerande — såsom jag tidigare uttalat — torde bära upptagas till oförändrat belopp, 350 000 kronor, blir följaktligen nettoutgiften under avlöningsstaten för nästa budgetår (3 173 000 — 350 000 =) 2 823 000 kronor, vilket i förhållande till innevarande budgetår innebär en anslagsökning med 174 000 kronor.

I personalförteckningen bära vidtagas de förändringar, som föranledas av vad jag föreslagit beträffande inrättande av två nya professurer och ordinarie sättnings av ett kontorsbiträde, varjämte vissa ändringar bära ske med anledning av att professorn på övergångsstat avgått.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1949/50, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för tekniska högskolan i Stockholm, som föranledas av vad jag i det föregående anförts;

b) godkänna följande avlöningsstat för tekniska högskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

A v l ö n i n g s s t a t .

U t g i f t e r :

1.	Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	1 260 000
2.	Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
	a. Arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, förslagsvis	kronor	300 848
	b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar	»	71 052
			371 900
3.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	1 294 000
4.	Rörligt tillägg, förslagsvis	»	247 100
			Summa kronor 3 173 000

S ä r s k i l d a u p p b ö r d s m e d e l :

Avgifter från de studerande		350 000
		Nettoutgift kronor 2 823 000;

c) till *Tekniska högskolan i Stockholm*: Avlöningar för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 2 823 000 kronor.

2. Förslagsanslaget till Tekniska högskolan i Stockholm: Omkostnader.

Detta anslag är i gällande riksstat uppfört med 590 000 kronor (statsliggaren sid. 558 f.). Denna medelsanvisnings fördelning å olika med anslaget avsedda ändamål ävensom för nästa budgetår av *högskolans kollegienämnd* äskad och av *överstyrelsen* förordad medelsanvisning framgår av följande sammanställning, däri tillika anges av överstyrelsen ifrågasatt ökning, respektive minskning av skilda anslagsposter i förhållande till innevarande budgetår:

Anslagsändamål	Medelsanvisning för budgetåret 1948/49, kronor	Av kollegienämnden äskad medelsanvisning för budgetåret 1949/50, kronor	Av överstyrelsen förordad medelsanvisning för budgetåret 1949/50, kronor	Av överstyrelsen ifrågasatt ökning, respektive minskning i förhållande till budgetåret 1948/49, kronor
<i>Utgifter:</i>				
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	7 000	7 000	7 000	—
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	28 000	44 000	28 000	—
3. <i>Expenser:</i>				
Bränsle m. m., <i>förslagsvis</i> .	350 000	420 000	420 000	+ 70 000
Övriga <i>expenser:</i>				
Biblioteket	6 500	6 500	6 500	—
Högskolan i övrigt . . .	208 500	280 000	280 000	+ 71 500
4. Övriga <i>utgifter:</i>				
Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	33 000	43 000	43 000	+ 10 000
Anordnande av anslagsprov	2 500	2 500	2 500	—
Nattbevakning	6 500	8 000	8 000	+ 1 500
Summa <i>utgifter</i>	642 000	811 000	795 000	+ 153 000
<i>Avgår:</i>				
<i>Särskilda uppbördsmedel:</i>				
1. Ersättning för kol, gas m. m.	50 000	70 000	70 000	+ 20 000
2. Övriga uppbördsmedel . .	2 000	2 000	1 000	— 1 000
Summa <i>uppbördsmedel</i>	52 000	72 000	71 000	+ 19 000
Nettoutgift	590 000	739 000	724 000	+ 134 000

Till stöd för höjningen av utgiftsposterna för bränsle och övriga *expenser* åberopas framför allt tillkomsten av nya byggnader, vilka till volymen motsvara cirka 20 procent av de gamla. Vidare framhålles, att telefonväxeln utbyggts sommaren 1948, samt att tryckningskostnaderna för publikationsserien stigit.

Departementschefen. I likhet med överstyrelsen anser jag mig icke kunna biträda kollegienämndens förslag om en höjning av anslagsmedlen till reseersättningar för nästa budgetår för att bereda medel till rese- och trakta-mentsersättningar åt lärare jämväl vid förekommande studieresor utomlands med de studerande. En höjning av delposten till bränsle, lyse och vatten torde vara ofrånkomlig på grund av ibruktagandet av nya högskolebyggnader. I avvaktan på närmare erfarenhet torde den begärda höjningen kunna begränsas till 50 000 kronor. Även delposten till övriga expenser bör höjas till följd av högskolans utbyggnad, varjämte en ytterligare ökning synes erforderlig på grund av genomförd utvidgning av högskolans telefonväxel och för anskaffning av nya solgardiner till biblioteksbyggnaden. Jag anser mig böra tillstyrka höjning av delposten till övriga expenser med 51 500 kronor. För utvidgning av högskolans tämligen nytillkomna publikationsserie och med hänsyn till stegrade kostnader för tryckning av serien har begärts en höjning av delposten till publikationstryck med 10 000 kronor. Värdet av denna serie synes mig vara så stort, att det framförda önskemålet bör åtminstone delvis tillgodoses, och jag föreslår därför ökning av delposten med 6 000 kronor. Mot den föreslagna höjningen av delposten till nattbevakning med 1 500 kronor finner jag ej anledning till erinran. I överensstämmelse med överstyrelsens förslag torde de särskilda uppbördsmedlen böra uppräknas med sammanlagt 19 000 kronor. Då jag i övrigt icke ifrågasätter någon ändring beträffande omkostnadsstaten, torde alltså förevarande anslag för nästa budgetår böra höjas med $(50\,000 + 51\,500 + 6\,000 + 1\,500 - 19\,000 =)$ 90 000 kronor till 680 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 680 000 kronor.

3. Reservationsanslaget till Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m.

Detta anslag är i gällande riksstat uppfört med 1 400 000 kronor och disponeras på sätt framgår av statsliggaren sid. 559 f.

Under den senaste tioårsperioden ha från ifrågavarande anslag — förutom medel till fotogrammetrisk utrustning under budgetåren 1939/40—1945/46 — till därmed avsedda ändamål anvisats följande belopp:

Budgetår	Samlingar och laborationer, kronor	Tekniska licentiatarbeten, kronor	Undervisningsfilm i beskrivande geometri och nomografi, kronor	Nyanskaffning av apparater m. m., kronor
1939/40	262 700	—	—	215 000
1940/41	262 700	—	—	200 000
1941/42	262 700	—	—	175 000
1942/43	262 700	—	—	175 000
1943/44	300 000	—	—	175 000
1944/45	325 000	—	—	200 000
1945/46	425 000	20 000	—	316 000
1946/47	500 000	20 000	—	580 000
1947/48	575 000	25 000	—	800 000
1948/49	610 000	35 000	27 000	728 000.

Högskolans kollegienämnd har för nästa budgetår hemställt om anslag till materiel m. m. i enlighet med följande sammanställning, däri tillika anges av *överstyrelsen* för här avsedda ändamål förordad medelsanvisning och anslagsökning i förhållande till innevarande budgetår:

Ändamål	Av kollegienämnden äskad medelsanvisning, kronor	Av överstyrelsen förordad medelsanvisning, kronor	Av överstyrelsen förordad ändring i förhållande till budgetåret 1948/49, kronor
Samlingar och laborationer	670 700	660 000	+ 50 000
Tekniska licentiatarbeten	50 000	50 000	+ 15 000
Framställning av undervisningsfilm i beskrivande geometri och nomografi	26 000	26 000	— 1 000
Nyanskaffning av apparater m. m.	933 000	815 000	+ 87 000
Summa kronor	1 679 700	1 551 000	+ 151 000

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

Samlingar och laborationer. *Kollegienämnden* har förutom ett fortlöpande medelsbehov av 630 000 kronor beräknat ett ytterligare belopp av 25 700 kronor såsom erforderligt vid inrättandet av nya lärartjänster enligt kollegienämndens förslag, vartill skulle komma ett belopp av 5 000 kronor för den förut omfördälda dubbleringen av undervisningen inom avdelningen för lantmåteri till följd av den av lantmåteristyrelsen beslutade utökningen av studerandeantalet inom denna avdelning samt ett belopp av 10 000 kronor till högskolans institution för undervisningsfilm.

Beträffande sistnämnda medelsbehov har i huvudsak anförts: För att institutionen för undervisningsfilm skall kunna utvecklas i stil med liknande institutioner i Europa, USA, de sydamerikanska staterna m. fl. måste

den ha en sådan organisation, att den kan deltaga i det internationella samarbetet med dess lån och utbyte av vetenskaplig film. Institutionen bör även upprätta ett filmarkiv för att kunna vara à jour med världsproduktionen av vetenskaplig film. Institutionen måste även bedriva försöks- och forskningsarbete för att utvinna ljudfilmens alla trickmöjligheter och för att klarlägga många betydelsefulla frågor i samband med den psykologiska avvägningen av ljud och bild. Eftersom en dylik verksamhet måste organiskt växa fram kan man under de första åren nöja sig med ett relativt blygsamt belopp i förhållande till de anslag, varmed man rör sig vid de utländska institutionerna. Ett årligt anslag om 10 000 kronor synes kunna utgöra en någorlunda god grund för upparbetandet av verksamheten.

Överstyrelsen har anslutit sig till kollegienämndens förslag utom däri, att överstyrelsen beräknat den till följd av nyinrättande eller omreglering av lärarbefattningar erforderliga ökningen till endast 14 700 kronor. Vad särskilt angår det begärda anslagsbeloppet till institutionen för undervisningsfilm, har överstyrelsen framhållit filmens betydelse som hjälpmedel vid undervisningen och behovet av ett filmarkiv för det internationella filmutbytet.

T e k n i s k a l i c e n t i a t a r b e t e n. *Kollegienämnden*, vars framställning biträtts av *överstyrelsen*, har motiverat sin hemställan med att antalet licentiander beräknades komma att ökas från 66 à 73 till 100 à 104. För budgetåret 1948/49 hade ingivits ansökningar om bidrag av sammanlagt 68 950 kronor.

U n d e r v i s n i n g s f i l m i b e s k r i v a n d e g e o m e t r i m. m. Såsom framgår av 1948 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 130, har kostnaden för framställning av denna film beräknats till 53 000 kronor, varav för innevarande budgetår anvisats 27 000 kronor.

N y a n s k a f f n i n g a v a p p a r a t e r m. m. *Kollegienämnden* har — efter att ha företagit kraftiga reduktioner av från olika institutioner framförda äskanden — beräknat medelsbehovet under denna anslagspost vid oförändrade personalförhållanden till 863 000 kronor och vid inrättandet av nya befattningar m. m. enligt kollegienämndens förslag räknat med ett ytterligare medelsbehov av 55 000 kronor. Härutöver har kollegienämnden hemställt om en medelsanvisning av 15 000 kronor i anledning av den förberörda dubbleringen av undervisningen inom avdelningen för lantmäteri, under förutsättning att omorganisationen av denna undervisning genomfördes från och med nästa budgetår, eller 25 000 kronor, om så icke skedde.

Överstyrelsen har i rådande statsfinansiella läge ansett sig böra inskränka sig till att vid oförändrade personalförhållanden förorda en medelsanvisning av 780 000 kronor, därvid överstyrelsen erinrat, att motsvarande medelsanvisning för budgetåret 1947/48 utgjort 800 000 kronor. Härtill komme vid inrättande av vissa av överstyrelsen föreslagna nya lärarbefattningar ett belopp av 20 000 kronor. Slutligen torde dubbleringen av undervisningen inom lantmäteriafdelningen motivera den av kollegienämnden begärda medelsanvisningen av 15 000 kronor.

D e p a r t e m e n t s c h e f e n. Materielanslaget har för innevarande budgetår uppförts med samma belopp som för budgetåret 1947/48. Överstyrelsen har begärt, att anslaget för nästa budgetår måtte höjas med 151 000 kronor.

Under nuvarande förhållanden är det dock ogörligt att tillfredsställa de ökade anspråken annat än i begränsad omfattning. Utöver vissa allmänna skäl för en höjning av anslaget föreligga emellertid särskilda anledningar, nämligen den föreslagna förstärkningen av den vetenskapliga personalen och viss ökning av antalet studerande. Hit bör också hänföras framställningen om anvisande av medel till institutionen för undervisningsfilm, vilken framställning synes beaktansvärd. Med hänsynstagande i synnerhet till nämnda särskilda omständigheter anser jag mig böra föreslå höjning av anslaget för nästa budgetår med 50 000 kronor till 1 450 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter förslag av överstyrelsen besluta rörande den närmare fördelningen av ifrågakvarande anslag.

Under återopande av det anförda hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 1 450 000 kronor.

Vad departementschefen sålunda under punkterna 1—3 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Sven Nyborg.